

**MÄLARDALENS HÖGSKOLA
ESKILSTUNA VÄSTERÅS**

Akademien för utbildning, kultur

och kommunikation

Läs- och skrivundervisning på två skolor och hanteringen av misstänkta läs- och skrivsvårigheter

Literacy teaching at two different schools and their handling of pupils reading and writing problems

Författare: Anna Lundin och Pernilla Yderbo

Examensarbete inom kunskapsområdet språk- och språkutveckling

Handledare: Karin Sheikhi

Examinator: Ingrid Wiklund

Termin: Ht -13

Författare: Anna Lundin och Pernilla Yderbo

Läs- och skrivundervisning på två skolor och hanteringen av misstänkta läs- och skrivsvårigheter

Literacy teaching at two different schools and their handling of pupils reading and writing problems

Årtal: 2013

Antal sidor: 37

SAMMANDRAG

En rapport med internationella mätningar från Skolverket (2012) visar att elevers läsförmåga har minskat. Vi tycker oss ha sett ett samband med Skolverkets rapport och vad vi sett under den verksamhetsförlagda utbildning där vi har noterat att det finns många elever med läs- och skrivsvårigheter. Syftet med denna studie är att kartlägga två skolors arbetssätt med läs- och skrivinlärning samt deras hantering av misstänkta läs- och skrivsvårigheter för att se om det skiljer sig åt.

I den teoretiska bakgrunden redogörs för tidigare forskning omkring läs- och skrivinlärningens grunder och metoder samt definition, utredning och åtgärder av läs- och skrivsvårigheter.

Materialet för undersökningen består av enkäter till lärarna i de båda skolorna, observationer samt en intervju. Materialet har granskats med avseende på skillnader mellan skolorna för att se om arbetssättet vid läs- och skrivinlärning och tillvägagångssättet vid hantering av misstänkta läs- och skrivsvårigheter skiljer sig åt.

Resultatet visade att vi kunde se både likheter och skillnader mellan skolorna avseende läs- och skrivundervisningen samt att utredningen av läs- och skrivsvårigheter är densamma på de båda skolorna.

Nyckelord: Läsning, skrivning, läs- och skrivsvårigheter, utredning, åtgärder

Innehåll

1. Inledning	5
1.1 Syfte	5
1.2 Forskningsfrågor	5
2. Forskningsbakgrund	5
2.1 Läs- och skrivundervisning	6
2.1.1 Språklig medvetenhet	6
2.1.2 Läsning	6
2.1.3 Skrivning	7
2.2 Läs- och skrivundervisningsmetoder	9
2.2.1 Syntetiskt förhållningssätt	9
2.2.2 Analytiskt förhållningssätt	10
2.3 Läs- och skrivsvårigheter	11
2.3.1 Definition av läs- och skrivsvårigheter	11
2.3.2 Utredning av läs- och skrivsvårigheter	12
2.3.3 Åtgärder för elever med läs- och skrivsvårigheter	13
3. Metod	14
3.1 Material och deltagare	14
3.2 Genomförande och metoder för datainsamling	14
3.2.1 Enkäter	15
3.2.2 Observationer	16
3.2.3 Intervju	17
3.3 Metod för analys	18
3.4 Forskningsetik	18
4. Resultat	19
4.1 Material och lärarens arbetsätt	19
4.2 Klassrumsmiljö	22
4.3 Tillvägagångssätt vid läs- och skrivsvårighet	22
4.2 Sammanfattning av resultat	23
5. Diskussion	24
5.1 Material och arbetsätt	24
5.2 Klassrumsmiljö	26
5.3 Läs- och skrivsvårigheter	28
6. Avslutning	29
6.1 Metoddiskussion	30
Litteraturlista	32

Anna Lundin
Pernilla Yderbo

Bilaga 1 Information om undersökning till vårt examensarbete	34
Bilaga 2 Enkätfrågor	35
Bilaga 3 Intervjufrågor	36
Bilaga 4 Observationsfrågor	37
Bilaga 5 Följdfrågor till enkät	38

1. Inledning

Läs- och skrivundervisning och läs- och skrivsvårigheter är ett aktuellt ämne i dagens debatter. En rapport från internationella mätningar enligt Skolverket (2012 s.6) visar att svenska elevers läsförmåga har försämrats. En avgörande faktor för elevers kunskapsinhämtning är att de har en god läsförmåga. Läsning ger individer en självständighet och möjlighet till ett aktivt deltagande i samhället. Under vår verksamhetsförlagda utbildning tycker vi oss ha sett att det finns ett samband med Skolverkets rapport då våra diskussioner om elevers läs- och skrivförmåga har visat att det finns många elever med läs- och skrivsvårigheter på de båda skolorna. I studien har vi valt att inrikta oss på årskurs F-3 därför att det är där man lägger grunden till läsning och skrivning. Vi vill också undersöka hur kommunens elevhälsa arbetar vidare med en ansökan om utredning av elevers läs- och skrivsvårigheter. Vi vill ta reda på om en elev med läs- och skrivsvårigheter får det stöd eleven har rätt till. Vår studie handlar om att undersöka om arbetssättet och utredningarna kring läs- och skrivsvårigheter skiljer sig åt i skolorna.

1.1 Syfte

Vi vill undersöka om arbetssättet i läs- och skrivundervisningen och utredningen av läs- och skrivsvårigheter ser likadant ut i två kommunala skolor i samma kommun. Skolorna vi undersöker ligger i en ort i Mellansverige.

1.2 Forskningsfrågor

För att undersöka ämnet läs- och skrivundervisning och utredning av läs- och skrivsvårigheter ställer vi följande frågor genom arbetet:

- Hur arbetar man med läs- och skrivundervisningen på dessa två skolor?
- Hur utreder skolan elever som läraren misstänker har läs- och skrivsvårigheter?
- Vilka åtgärder sätts in om en elev har läs- och skrivsvårigheter?

2. Forskningsbakgrund

I kapitel 2 beskriver vi vad tidigare forskning säger om läs- och skrivundervisning samt om utredningen av läs- och skrivsvårigheter.

2.1 Läs- och skrivundervisning

Läs- och skrivundervisningen brukar delas upp i olika delar och vi beskriver här under dessa delar under följande underrubriker: *språklig medvetenhet*, *läsning* och *skrivning*.

2.1.1 Språklig medvetenhet

De flesta barn kommer att lära sig läsa och skriva utan problem i grundskolan, men det finns forskningsrapporter som hänvisar till undantag, enligt Inger Fridolfsson (2008 s.9). Hon menar att var fjärde till var femte barn kommer att drabbas av svårigheter i sin läs- och skrivförståelse. Enligt Fridolfsson bör dessa svårigheter fångas upp i ett tidigt stadium. Om pedagoger redan i förskolan tränas i att upptäcka detta, kan resurser sättas in på ett tidigt stadium för att motverka en större problematik för barnet. Arnqvist (1993 s. 37) skriver att grunden för en god läs- och skrivutveckling bland annat ligger i barnens språkliga förmåga och medvetenhet. Språkutveckling för barn kan man gruppera enligt följande; *fonologi* som handlar om hur barnet uppfattar språkljud och hur de lär sig att skilja på och forma ljuden. I *semantik*, handlar om hur barnet är medveten om ordens betydelse och relationerna mellan dem samt *grammatik* samt *pragmatik* som handlar om hur barnet använder språket i dialogen med andra (Arnqvist, 1993 s.39ff).

Språklig medvetenhet handlar om att barnet reflekterar över språket och hur det används i tal och i skrift. Arnqvist (1993 s.75) skriver att en väl utvecklad språklig medvetenhet gör att barnet kan använda enstaka ord för att beskriva en hel kontext. Vidare menar Arnqvist (1993 s.66) att barn som tidigt upptäcker språkets form och funktion har ett övertag i läs- och skrivinläringen. Enligt Svensson (2005 s.17) underlättar en tidig språklig medvetenhet hos barnets framtida läsinläring. För att lära sig att läsa måste barnet ha en förståelse för hur språket är uppbyggt av skrivna tecken, skriver Lundberg (2008 s.9).

2.1.2 Läsnig

Enligt Fridolfsson (2008 s.20) har en läsare en fördel av sin språkliga förmåga när hen ska skapa en text eller förstå innehållet i en text. Tidigare inlärd språkkunskaper fungerar då som en inbyggd ordbok som ger läsaren en djupare förståelse för textens innehåll. Fridolfsson (2008 s.21) skriver vidare att miljön har en stor betydelse för barns språkinläring då ett barn som stimuleras i sin språkutveckling i en miljö där det finns närvarande vuxna att samtala med, utvecklar sin läsförmåga snabbare än ett barn som inte får samma möjlighet. Det är inte bara närvarande vuxna som gör att ett barn tillägnar sig en god läs- och skrivutveckling, anser

Anna Lundin
Pernilla Yderbo

Fridolfsson (2008 s.37) och poängterar vikten av att barn måste få en bra undervisning för att bli läsare.

En förutsättning för god undervisning är att läraren har god kunskap om läsinläringens grundläggande steg. En lärare bör ha en allmän kunskap om elevers läs- och skrivutveckling, hur barn lär sig läsa samt vilka olika metoder som kan användas i undervisningen, skriver Elbro (2004 s.12). Han anser att varje elevgrupp är unik och att lärarens flexibilitet är ett viktigt redskap i utformandet av undervisningen. En lärare bör därför ha grundläggande kunskap som sedan kan anpassas till den elevgrupp där undervisningen sker. Bråten (2008 s.47) tycker att det är olika delar som har betydelse för hur en elev tillägnar sig läsning. Elever har olika behov som behöver tillfredsställas för att eleven ska kunna tillägna sig läsningen på ett positivt och utvecklande sätt. Det är därför viktigt att en lärare har goda kunskaper om vilka delar och processer en läsare genomgår för att kunna uppskatta hur undervisningen ska planeras och vilka metoder som kan användas för att tillgodose alla elevers enskilda behov.

Det är en lärares syn på hur elever lär sig att läsa som avgör vilken metod läraren använder i sitt klassrum skriver Arnqvist (1993 s.83). Han poängterar också att det är viktigt att en lärare har ett tydligt syfte med läsinläringen så att eleverna *förstår varför* de ska lära sig att läsa. Anmarkrud (2008 s.198) tycker dock att det inte alltid handlar om hur bra en lärare är i sin läsundervisning. Det finns viktiga faktorer utanför klassrummet som påverkar hur en elev får en god läsförståelse. Forskning visar på att yngre grundskoleelever som har tillgång till litteratur i hemmet har godare läsförutsättningar än elever som inte har det och det påverkar lärarens läsundervisning enligt Anmarkrud (2008 s.199). Han menar att en lärare ska vara medveten om elevers olika förutsättningar för att bli bra på att läsa.

Liberg (2007 s.219) förklarar att det första mötet med skrivandet och läsandet ter sig olika hos varje individ. En del barn har med sig läsningen redan från tidig ålder medan andra möter läsandet i första klass. Det är oftast i förskolan som det grundläggande intresset för läsning sker då en del av arbetet i förskolan idag består av att få in läs- och skrivaktiviteter i meningsfulla sammanhang sammanfattar Liberg (2007 s.229).

2.1.3 Skrivning

Fridolfsson (2008 s.43) anser att den språkliga utvecklingen som sker i förskolan måste underhållas och utvecklas när barnet börjar i skolan. Språkinläringen ska ske i meningsfyllda kontexter och när eleven får sätta ord på sina handlingar samlas material för skriftspråksutveckling. Vidare skriver Fridolfsson (2008 s.67) att en viktig

Anna Lundin
Pernilla Yderbo

förutsättning för att utveckla barns skrivintresse är hur den skriftspråkliga miljön är utformad. I klassrumsmiljön bör det finnas tillgång till läs- och skrivmaterial såsom pennor, papper, böcker och det bör finnas en tydlighet i hur materialet används. Liberg (2007 s.230) poängterar att de fysiska föremålen i ett klassrum är betydelsefulla för elevernas skriftspråksutveckling. Hon skriver att barn i sitt möte med erfarna skrivare kan få positiva upplevelser som sedan gynnar deras egen skrivutveckling. Att skriva och läsa tillsammans med eleverna är en grundläggande förutsättning för att skriftspråket ska utvecklas.

Lundberg (2008 s.15) skriver att det är i hemmet och i förskolan som barnet möter den första skriftspråksundervisningen. Detta sker bland annat när det lilla barnet lyssnar till högläsning. Barnet får då en förförståelse för hur bokstäver tillsammans bildar ord som sedan skrivs i en speciell ordning med grammatiska regler för att bilda en text.

Högläsning på lång sikt skapar ett intresse hos barnet när det själv ska börja skriva menar Lundberg (2008 s.16). Barn härmar vuxna i sitt skrivande, poängterar Fridolfsson (2008 s.67). Hon skriver vidare att skrivutvecklingen hos ett barn sker i olika faser. Den första fasen kallas för *pseudoskrivning* och kännetecknas av att barnet skriver ner symboler som liknar bokstäver på ett papper. Den andra fasen kallas för *logografisk skrivning* där barnet till exempel skriver sitt eget namn med rätt bokstäver men ibland i omvänd ordning. När barnet börjar skriva enligt den *alfabetisk-fonemiska* skrivningsfasen ljudas bokstäverna högt. I den senare fasen, som kallas *ortografisk skrivning*, sker elevens skrivning per automatik. Den sista fasen man talar om i skrivinläringen kallas *morfologisk skrivning* och den innebär att eleven har goda kunskaper i att stava och har en förståelse för hur orden är uppbyggda. (Fridolfsson 2008 s.80ff)

Bjar & Liberg (2010 s.19) skriver att barn som ingår i skriftliga sammanhang redan från förskoleåldern får en bra grund att stå på inför kommande skolgång. Författarna beskriver hur en lärare kan använda olika metoder för att skapa meningsfulla skriftspråkliga sammanhang för att väcka intresse hos eleverna. Längsjö & Nilsson (2005 s.21) anser att en förutsättning för att barn ska lära sig att läsa och skriva är att de har personer runtomkring sig som uppmuntrar och tar deras intresse för läs- och skrivinläring på allvar. Stensmo (2008 s.125) poängterar att alla som arbetar i skolan måste vara lyhörda för elevernas behov och skapa ett gott lärandeklimat där alla elever får chans att lyckas i sitt lärande. Vidare skriver Liberg (2010 s.228) att barn lär sig att

Anna Lundin
Pernilla Yderbo

hantera skriften i samspel tillsammans med andra och att det är av stor vikt att eleverna har engagerade lärare som visar engagemang för deras intresse över att skriva och läsa. Strandberg (2006 s.18ff) beskriver Vygotskijs teori om den proximala utvecklingszonen; *Zone of Proximal Development*, ZPD. Den innebär att ett barn ägnar sig åt en uppgift som det själv inte klarar av, men tillsammans med en lärare eller en förälder klarar barnet av den. Detta styrker Liberg (2010 s.229) som menar att det är i samtalet med vuxna och andra som har kommit längre i sin skriftspråkliga utveckling som barns skrivutveckling sker.

2.2 Läs- och skrivundervisningsmetoder

Enligt Lundberg och Herrlin (2009 s.4) är det skolans uppdrag att alla elever lär sig att läsa och skriva. I Lgr11 (läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet) står följande;

Språk, lärande och identitetsutveckling är nära förknippade. Genom rika möjligheter att samtala, läsa och skriva ska varje elev få utveckla möjligheter att kommunicera och därmed få tilltro till sin språkliga förmåga

Lgr11 s.9

En anledning till att man behöver ha en god läsförmåga, skriver Lundberg och Herrlin (2009 s.4), är att skriftspråket påverkar elevernas framtid och arbetsliv då det blir allt vanligare att arbeten kräver en fortsatt utbildning för utveckling i samhället.

Synen på skolans läs- och skrivundervisning har enligt Längsjö och Nilsson (2005 s.53) förändrats med tiden. Under slutet av 1900-talet infördes de förhållningssätt för läsinlärning som de flesta lärare idag tillämpar i sin undervisning, *syntetiskt* och *analytiskt* förhållningssätt.

2.2.1 Syntetiskt förhållningssätt

I det *syntetiska* förhållningssättet arbetar läraren med ljudmetoden som går ut på att träna elevernas fonologiska medvetenhet och avkodning. Eleverna lär sig alfabetet och bokstavsljuden för att i ett senare skede få en förståelse för hur ljuden och bokstäverna hänger samman och bildar texter (Längsjö och Nilsson 2005 s.54). Ett exempel på arbetsmaterial som används i ett klassrum där läraren tillämpar ett syntetiskt förhållningssätt är *Bornholmsmodellen*. Lundberg (2008 s.6) beskriver Bornholmsmodellen som ett pedagogiskt

material där barn genom språklekar tillägnar sig goda förutsättningar för en framtida läsinlärning. I Bornholmsmodellen får barn lära sig språklig medvetenhet, fonologisk och fonemisk medvetenhet (Lundberg 2008 s.9).

Fridolfsson (2008, s 43) skriver att det är bra att lärare använder sig av Bornholmsmodellen i sin praktiska undervisning men hon betonar också att det finns forskare som menar att modellens syfte med språklig medvetenhet har fått ett för stort utrymme i undervisningen. Bente Eriksen Hagtvvet är en norsk barnforskare som ställer sig kritisk till att pedagoger som arbetar med barn i sexårsåldern använder metoder som tränar bokstavsinsläring därför att hon anser att inläringen då sker i ett för tidigt stadium i barns språkutveckling. I sin bok *Skriftspråsutveckling genom lek* (1990) presenterar hon en utveckling av en metod som handlar om att leka fram skriftspråket. Metodens syfte är att pedagoger arbetar mer utifrån ett helhetsperspektiv på språkutvecklingen där man istället för att använda specifika bokstavsinslärningsmetoder stärker barnens användande av tal i daglig kommunikation med sin omgivning (Eriksen Hagtvvet, 1990 s.14). Hon menar att man i förskolan ska leka fram språket istället för att fokusera på bokstäver och skrift då det enligt författaren är i leken som barn utvecklar intressen och motivation för lärandet (Eriksen Hagtvvet, 1990 s.142).

2.2.2 Analytiskt förhållningssätt

Att tillämpa ett *analytiskt* förhållningssätt i sin undervisning handlar enligt Längsjö och Nilsson (2005 s.121) om att läraren använder metoder där läsundervisningen utgår från helheten i en text, ett ord eller en mening och analyserar fram delarna. Ett arbetsmaterial som tillämpar denna metod är *Att skriva sig till läsning* som är en metod framtagen av forskaren och pedagogen Arne Trageton(2005). I sin bok skriver han att barn idag lär sig att skriva innan de lär sig att läsa och att datorn är ett användbart redskap i lärandet. *Att skriva sig till läsning* går ut på att eleverna får arbeta parvis med skrivning och läsning, vilket uppmuntrar till diskussion och dialog kring det skrivna. Trageton menar att lärarens roll i denna metod blir att, istället för att bedriva ren undervisning i klassrummet, motivera eleverna till egen reflektion och tänkande kring sin egen skriv- och läsinlärningsprocess (Trageton 2005, s.9).

Längsjö och Nilsson (2005 s.121) skriver att det är vanligt att en lärare ofta kombinerar dessa två förhållningssätt i sin undervisning. Författarna poängterar att det är av stor vikt att lärare väljer olika sätt att se på läs- och skrivinslärningsmetoder och att de utvecklar sina egna teorier kring hur metoderna kan omsättas i praktiken och hur de kan anpassas till den elevgrupp man undervisar i för tillfället (Längsjö och Nilsson s.122ff).

2.3 Läs- och skrivsvårigheter

När pedagoger misstänker att en elev har läs- och skrivsvårigheter, måste eleven utredas. I följande avsnitt finns det information om vad läs- och skrivsvårighet är, hur en utredning går tillväga och vilka åtgärder som bör sättas in kring eleven med svårigheter.

2.3.1 Definition av läs- och skrivsvårigheter

I Lgr 11 (Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet) står det att skolan har ett stort uppdrag när det gäller att främja elevers lärande och eleverna skall få möjlighet att kunna använda sig av språket korrekt. Skolans uppdrag beskrivs på följande sätt i läroplanen:

Skolan ska ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola kan använda det svenska språket i tal och skrift på ett rikt och nyanserat sätt

Lgr 11 s.13

Läsinlärningsproblem hos barn beror ofta på brister i den fonologiska medvetenheten. Träning av den fonologiska medvetenheten i de tidigare åren har en positiv effekt på utvecklingen av elevens läsning och skrivning, menar Myrberg (2001 s.11). Vidare skriver han att den språkliga medvetenheten handlar om hur barn måste kunna förstå sambandet mellan hur ord rimmar och varför de rimmar (Myrberg 2001 s.52). Som vi tidigare nämnt är Bornholmsmodellen (Lundberg, 2008) ett material som tränar och utvecklar den fonologiska medvetenheten på ett lekfullt sätt. För att förebygga läs- och skrivsvårigheter menar Häggström (2003 s.244) att man skall leka med språket på ett lustfyllt sätt.

När man misstänker att ett barn har en sen språkutveckling bör man ta kontakt med en specialist i ämnet som eventuellt påbörjar en utredning för att se om det finns svårigheter hos ett barn. Läraren har ett stort ansvar när det gäller inläringen. Det är läraren som skall tillgodose varje elevs behov och stimulera eleven för att stötta en bra inläring. När detta inte räcker till, behöver en utredning startas (Carlström, 2010 s.96).

Bidragande orsaker till läs- och skrivsvårigheter, menar Björk & Liberg (2010 s.143), kan vara att inlärningsmiljön inte är anpassad till elevens behov, enformiga inlärningsmetoder eller mycket frånvaro hos eleven. Annat som spelar stor roll är hur mycket eleven har mött språket hemma i olika former, psykologiska brister eller fysisk sjukdom.

Det spelar ingen roll om en elev har svårigheter, hen skall i alla fall ges möjligheten att delta i undervisningen. I läroplanen beskrivs skolans uppdrag avseende likvärdig utbildning:

En likvärdig utbildning innebär inte att undervisningen ska utformas på samma sätt överallt eller att skolans resurser ska fördelas lika. Hänsyn ska tas till elevernas olika förutsättningar och behov. Det finns också olika vägar att nå målet. Skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen. Därför kan undervisningen aldrig utformas lika för alla

Lgr 11 s.8

Alla som arbetar i skolan ska uppmärksamma och stödja elever i behov av särskilt stöd

Lgr 11 s.14

Identifieringen av läs- och skrivsvårigheter sker i allmänhet för sent. Myrberg (2001 s.57ff) menar att det är försent att sätta in åtgärder i tillexempel årskurs 3. Insatserna skall sättas in redan i årskurs 1. Vidare menar han att man under åren har pratat om att neddragningar av lärarresurser är en bidragande orsak till läs- och skrivsvårigheter. Men han menar att det inte handlar om det, utan om felanvända resurser.

2.3.2 Utredning av läs- och skrivsvårigheter

Utredningen syftar till att få en helhetsbild över elevens situation. När man fått grepp om elevens svårigheter, sätts en lämplig åtgärd in för elevens vidareutveckling.

Första steget vid misstanke om läs- och skrivsvårigheter, menar Häggström (2003 s.247) är att använda sig av vanliga kartläggningar som läraren gör på alla elever. Det kan vara till exempel tester från Bornholmsmaterialet. Där kan man se första tecknet på eventuella svårigheter. När en lärare har lämnat en ansökan om utredning till elevhälsan kartläggs elevens läs- och skrivförmåga noggrant.

Elevens läs- och skrivförmåga brukar kartläggas av specialpedagog/speciallärare, logopedier och skolpsykologer med ett antal speciella test som kvantitativt diagnostiserar olika delar av läs- och skrivförmågan

Carlström 2010 s.99

När en elev har läs- och skrivsvårigheter, påverkar det elevens familj också. Föräldrarna vill hjälpa sitt barn. Ett barn som har sådana här svårigheter försöker ibland dölja det på olika sätt.

Antingen blir de ”klassens clown”, slåss med andra, ljuger eller blir bra på något annat, som till exempel idrott. Författaren skriver att man skall tydligt ha formulerat en frågeställning som man vill ha svar på och vad som är syftet med utredningen innan man utreder en elev. Det är många delar hos eleven som kartläggs i en utredning (Carlström, 2010 s.91ff).

När man skall göra en utredning, skriver Ericsson (2010 s.91ff) att man tittar på flera faktorer. Man gör tester av syn, hörsel, motorik och man gör en psykologisk utredning bland annat. Carlström (2010) skriver att eleven med läs- och skrivsvårigheter skall få ett åtgärdsprogram som föräldrar, pedagoger och elev är överens om när utredningen är klar. Det är också viktigt att alla pedagoger som finns i elevens omgivning är medvetna om elevens behov.

2.3.3 Åtgärder för elever med läs- och skrivsvårigheter

I Skolverkets allmänna råd om åtgärdsprogram för elever i behov av särskilt stöd finns rekommendationer om hur alla som arbetar i skolan kan uppfylla de krav som ställs enligt skollagen på elevers rätt till en likvärdig utbildning (Skolverket 2013 s.6).

Enligt Carlström (2009 s.10) skall det finnas ett åtgärdsprogram som tydligt beskriver hur man skall arbeta vidare med elevens utveckling av läs- och skrivförmågan. Det skall också stå skrivet vem som har ansvar för vilket mål i åtgärdsprogrammet. Efter att man har gjort ett åtgärdsprogram skall elevens skolsituation planeras noga vilket innebär att man gör upp ett speciellt schema som passar eleven. Under tiden som eleven arbetar upp sin läs- och skrivförmåga får eleven mer specialpedagogiskt stöd i mindre grupp. Meningen är att eleven skall bli så duktig i sin läsning och skrivning att hen kan delta i ordinarie schema igen. Ett av målen med det speciella stödet, är att eleven skall kunna delta i gruppen på samma villkor som andra elever (Carlström, 2010 s.99)

3. Metod

I detta kapitel redogörs det för vilka som har deltagit i vår undersökning, hur undersökningen har gjorts och vilket material som har använts. Som datakällor används enkäter och observationer samt en intervju. Forskningsfrågorna är följande:

- Hur arbetar man med läs- och skrivundervisning på dessa två skolor?
- Hur utreder skolan elever som läraren misstänker ha läs- och skrivsvårigheter?
- Vilka åtgärder sätts in om en elev har läs- och skrivsvårigheter?

Intervjun ligger till grund för forskningsfråga 2:

- Hur utreder skolan elever som läraren misstänker ha läs- och skrivsvårigheter?

3.1 Material och deltagare

Studiens informanter är åtta lärare i årskurserna F-3, fyra lärare från var och en av de två undersökta skolorna. Dessutom intervjuas en specialpedagog från kommunens stödteam, elevhälsan. Kommunen ligger i en mindre ort i Mellansverige. Enkäter har skickats ut till deltagarna och vidare har vi gjort observationer i klassrummen och en intervju med specialpedagogen från elevhälsan. Under varje observation deltog en lärare och 15-25 elever i varje klassrum. Undersökningen och observationerna berör eleverna i åldrarna 6-8 år.

3.2 Genomförande och metoder för datainsamling

I början av vårt arbete var syftet med denna studie att vi ville undersöka skillnader och likheter i läs- och skrivundervisningen och hur läs- och skrivsvårigheter utreds på två kommunala skolor samt två friskolor i samma kommun. När vi skickade ut vår förfrågan om deltagande i vår enkätundersökning avböjde dock friskolorna sin medverkan vilket gjorde att vi istället valde att inrikta oss på att kartlägga de två kommunala skolornas arbetssätt.

Vi ville fördjupa oss i detta för att se varför förekomsten av läs- och skrivsvårigheter på dessa skolor var vanlig samt för att utveckla vår egen förmåga och träning när det gäller att upptäcka den här problematiken hos våra egna, framtida elever. De två skolornas rektorer kontaktades via mejl med en förfrågan om deltagande i vår undersökning (se Bilaga 1). Därefter mejlade vi ut brev och våra enkäter till åtta lärare i årskurs F-3 på

Anna Lundin
Pernilla Yderbo

dess två skolor. Alla lärare som vi har skickat ut enkäter till är utbildade förskollärare och lärare som dagligen arbetar med läs- och skrivundervisning.

Vi kontaktade även en specialpedagog från kommunens elevhälsa för en intervju. Därigenom ville vi undersöka hur den ansökan skolan skickar in med utredning om läs- och skrivsvårigheter behandlas och beslutas, det vill säga undersökningens forskningsfråga 3.

Uppsatsen bygger på data i form av observationer, intervjuer och enkäter. Materialet ger möjlighet att göra djupgående analyser och tolkningar. Vi började med att skicka ut enkäterna, sedan gjorde vi en intervju med specialpedagog från elevhälsan och observationer i klassrummen. När enkätsvaren kom oss tillhanda sammanställdes dessa och sedan jämfördes observationerna med enkätsvaren, för att se likheter och skillnader. Enkätsvaren skulle inte påverka observationerna och dessa gjordes därför under tiden som vi inväntade svaren. Anledningen till att vi ville undvika sådan påverkan, var att vi ville se om lärarnas enkätsvar stämde överens med det vi observerade i deras klassrum. Eftersom vi inte hade enkätsvaren innan vi observerade, kunde vi skapa oss en egen uppfattning av våra observationer utan att påverkas av svaren på enkäten. Enkätfrågorna (se Bilaga 2) var utformade på ett sätt som belyser alla tre våra forskningsfrågor, vilka alltså är följande;

- Hur arbetar man med läs- och skrivundervisning på dessa två skolor?
- Hur utreder skolan elever som läraren misstänker ha läs- och skrivsvårigheter?
- Vilka åtgärder sätts in om en elev har läs- och skrivsvårigheter?

Då vi under sammanställningen av enkäten upptäckte vissa skillnader i svaren hos några informanter gick vi tillbaka till en av informanterna och gjorde en intervju (se Bilaga 5) för att få mer information kring informantens svar på enkäten.

3.2.1 Enkäter

Björndahl (2005 s.99) skriver att en enkätmetod ger undersökaren möjlighet att bearbeta större mängder information. Enkätfrågorna som skickades ut till åtta lärare i två olika skolor i kommunen ger öppna svar. Syftet med enkäterna är att kunna samla in en större mängd material, som sedan bearbetas. Enkäter ger oss möjlighet att nå ett större antal informanter än intervjuer skulle göra.

Vi skrev enkätfrågor utifrån vårt syfte med arbetet (se Bilaga 2). Frågorna var öppna för att få så uttömmande information som möjligt.

När man vill nå fler människor än vad som är möjligt vid intervjuer eller observationer kan användandet av frågeformulär vara den relevanta metoden. Att få svar från en större grupp ger kraft åt resultaten och möjligheten att generalisera sina resultat blir ju så mycket större än vid intervjuundersökningar med några få personer

Stukát, 2011 s.47

3.2.2 Observationer

Syftet med observationerna är att vi skall kunna observera hur klassrummet ser ut i de åtta klassrummen på de två skolorna. Observationerna ger en möjlighet att se hur läraren arbetar i praktiken och hur klassrummen ser ut i de åtta klasserna på de två undersökta skolorna. Vidare ger observationen information om klassrummets materialtillgång. Fridolfsson (2008 s.67) menar att klassrummets utformning är viktigt för läs- och skrivinlärning. Det bör finnas tillgång till papper, pennor samt annat material som främjar läs- och skrivinlärningen.

Observationerna omfattar cirka trettio minuter per klassrum. Innan vi gick in i klassrummen och observerade, hade vi förberett oss med papper och penna samt underlaget för observationerna som var två öppna frågor (Se Bilaga 4). Björndahl (2005 s.41) skriver att man före en observation måste veta vad man vill titta på för att man som observatör inte ska lägga in sin egen värdering i det som har observerats. De två frågorna som vi utgick ifrån, var fokuserade på klassrumsmiljön och lärarens arbetssätt i klassrummet.

Vi höll oss i bakgrunden och deltog inte i undervisningen under observationerna för att inte påverka resultatet av observationerna. Vi valde att sitta längst bak i klassrummet för att inte störa lektionen. Observationerna skedde vid ett tillfälle i varje klassrum, årskurs F-3. Vi observerade vilket arbetssätt lärarna använde i arbetet med läs- och skrivundervisningen med eleverna och vi tittade även på hur klassrummet såg ut. Vi skrev ner stödpunkter på det vi observerat som vi sedan sammanställde och diskuterade tillsammans för att se om vi våra observationer stämde överens med varandra eller om vi hade observerat olika saker.

Enligt Björndahl (2005 s.) är det svårt för en observatör som deltar aktivt i undervisningen att kunna registrera information, eftersom observatören då är lika aktiv som övriga aktörer. Därför valde vi att verka som icke deltagande observatörer eftersom att vi upplevde oss kunna koncentrera oss på att samla in och skriva ner mer information än om vi hade deltagit i undervisningen.

3.2.3 Intervju

Syftet med intervjun var att förstå arbetsgången hos elevhälsan kring utredningen av läs- och skrivsvårigheter. Vi ville veta vad som händer med den ansökan om utredning som skolan skickar till elevhälsan kring utredning av en elev.

Intervjun med en specialpedagog från elevhälsan i kommunens stödteam genomfördes per telefon. Stödteamet består av flera specialpedagoger och talpedagoger. De arbetar med elever som har olika svårigheter. Det kan till exempel vara dyslexi och talsvårigheter hos eleverna. Vi använde oss av intervju istället för enkät i detta sammanhang, därför att vi ansåg att intervju var effektivast när det bara gällde att samla in information från en person. Intervjuer ger den intervjuade personen större möjlighet att specifikt berätta om sina upplevelser och åsikter kring de intervjufrågor som ställs (Eriksson-Zetterquist & Ahrne, 2011 s.56).

Vi kunde ställa följdfrågor under intervjun som gjorde att vi fick mer uttömmande svar och mer underlag till diskussion. Intervjun pågick i ca 30 minuter. Före intervjun skrev vi ner frågor som var relevanta för vårt syfte (Se Bilaga 3). Under intervjun skrev vi ner stödpunkter med korta svar som sedan renskrevs. De korta svaren är en sammanfattning av det som sägs i intervjun. Intervjun var sålunda fokuserad på arbetssättet kring en ansökan som kommit in till elevhälsan för utredning av läs- och skrivsvårigheter.

Styrkan med intervjuer är att man kan få bra material till sin studie, men man bör stärka intervjun med hjälp av till exempel en observation där man följer informantens arbetsgång som observatör enligt Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2011 s.56). I detta fall utslöt vi en observation eftersom att det inte kändes relevant att observera arbetsgången kring bara en enskild ansökan som kommit in till elevhälsan.

Sammanfattningsvis består det insamlade materialet av åtta enkäter till åtta olika lärare på två skolor. Det gjordes åtta observationer på cirka 40 minuter i åtta olika klassrum. Slutligen gjordes en intervju på cirka 30 minuter. Materialets omfattning framgår av Tabell 1.

Tabell 1: Materialets omfattning

Materialtyp	Tidsåtgång/tillfälle
Enkäter	8
Observationer	40 min
Intervju	30 min
Totalt	350 min

3.3 Metod för analys

Vi jämförde lärarnas enkätsvar och skrev ner skillnader och likheter mellan de olika skolorna och de olika lärarna. När vi jämförde enkätsvaren hade vi hela tiden en pågående diskussion om olikheter och skillnader. Vi jämförde sedan observationerna med varandra och diskuterade kring skillnader och likheter i arbetssätten med läs- och skrivundervisningen.

När vi intervjuade hade vi bara fokus på arbetsgången kring ansökningen om utredning kring läs- och skrivsvårigheter. Intervjusvaren sammanställdes för sig eftersom dessa svar inte hade med övriga forskningsfrågor att göra.

3.4 Forskningsetik

När man skall göra studier eller forska finns det olika etiska ställningstaganden man måste följa innan arbetet påbörjas. Vi har använt oss av dessa etiska riktlinjer i studien. Stukat (2011 s.139) tar upp fyra krav att ta hänsyn till. Dessa är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet.

- **Informationskravet** innebär att deltagarna i studien blivit väl informerade om vad som skall undersökas, vad det skall användas till och att deltagandet sker frivilligt och kan avbrytas när som helst samt vilken roll våra deltagare har i vår studie.
- **Samtyckeskravet** innebär att våra deltagare har samtyckt till att delta i vår studie genom att svara på våra enkäter och låtit oss observera i deras klassrum. Deltagarna visste innan de deltog vad som krävdes av dem.

- **Konfidentialitetskravet** innebär att alla deltagare är lovade anonymitet i vår studie. Ingen skall kunna identifiera våra deltagare i studien. Vi har alltså inte använt oss av namn på deltagare eller skolor under studien.
- **Nyttjandekravet** innebär att informationen inte får användas till annat än forskningssyfte. Vi använder bara informationen från deltagarna till vår studie och ingen annan får ta del av uppgifterna till ett annat syfte

Allt detta har vi informerat deltagarna om via ett missivbrev(Se Bilaga 1). Vi har uppfyllt de fyra kraven genom att tydligt ha visat vårt syfte med studien och att deltagarna själva bestämmer om de vill lämna studien. Vi har tagit de etiska kraven på största allvar för att skydda våra deltagare när de lämnar information till oss i vår undersökning.

4. Resultat

Frågorna som ställs i uppsatsen är:

- Hur arbetar man med läs- och skrivundervisning på dessa två skolor?
- Hur utreder skolan elever som läraren misstänker ha läs- och skrivsvårigheter?
- Vilka åtgärder sätts in om en elev har läs- och skrivsvårigheter?

I detta kapitel redovisas resultatet utifrån det insamlade materialet i studien. Vid bearbetningen av materialet har tre dimensioner av arbetet med läs- och skrivundervisningen framkommit. Dessa är *Material och lärarens arbetssätt*, *Klassrumsmiljö* och *Tillvägagångssätt vid läs- och skrivsvårighet*. Dessa tre utgör resultatdelens huvuddelar.

4.1 Material och lärarens arbetssätt

Vi kommer i följande text att omnämna skolorna i studien med skola 1 och skola 2 för att synliggöra likheter och skillnader.

Förskoleklassen både i skola 1 och 2 arbetar med ett material som heter Trulle (Bryntse & Palmkvist 2009). Det är ett material som leker in den språkliga medvetenheten. Trulle (Bryntse & Palmkvist 2009) är ett troll som barnen får följa genom olika situationer, och man leker med språket genom till exempel rim och sagor. I varje saga behandlas och tränas en specifik bokstav. I Trulle (Bryntse & Palmkvist 2009) följer barnen en särskild ordning som tar upp språkets alla olika delar. Annat material som används i båda förskoleklasserna är första -ljudet kort och rim-memory. Första -ljudet kort är kort med olika bilder. Barnen skall

Anna Lundin
Pernilla Yderbo

para ihop de kort som har en bild vars ord börjar på samma ljud. Rim-memory handlar om kort som har bilder som rimmar. Genom detta tränar barnen sin fonologiska medvetenhet. Barnen skall hitta de två kort som rimmar med varandra. Skola 1 använder dessutom ett material som heter Skolslingan. Skolslingan innehåller arbetsblad med uppgifter inom svenska och matematik. Det materialet är uppdelat i två delar. I matematik är arbetsbladen fokuserade på matematiska begrepp och enkla matematiska teorier. Arbetsbladet i svenska har fokus på ljud, symboler och bokstäver.

En lärare i förskoleklassen i skola 2 använder Bornholmsmodellen (Lundberg 2008) som metod för språkinläring, medan läraren i skola 1 inte gör det. Bornholmsmodellen (Lundberg 2008) är ett material som stimulerar barnens språkutveckling för framtida läsinläring genom olika språklekar. Materialet innehåller ett veckoschema som sträcker sig över 32 veckor som man lätt kan följa för att få med alla delar i språkinläringen. Läraren i förskoleklassen på skola 1 använder inte Bornholmsmodellen (Lundberg 2008), för att hon tycker att Trulle (Bryntse & Palmkvist 2009) är bättre och lättare att introducera för barnen till, med hjälp av karaktären Trulle. Läraren tycker att Trulle (Bryntse & Palmkvist 2009) är mer intressant för barnen eftersom hans karaktär är spännande. Läraren arbetar med materialet på olika sätt. Till exempel berättar hon historier med karaktären för att fånga barnens intresse kring läsningen. Läraren tycker också att Trulle (Bryntse & Palmkvist 2009) och Bornholmsmodellen (Lundberg 2008) är lika varandra, så hon anser inte att det spelar någon roll vilket av de båda materialen som används ur inläringssynpunkter. Lärarna i skola 2 anser att barnen som kommer upp till dem i årskurs 1 har en bra grund för läs- och skrivinläring tack vare språklekarna som presenteras i Bornholmsmodellen (Lundberg 2008). Skolverket rekommenderar att alla kommuner skall ha åtgärdsprogram för barn i behov av särskilt stöd. Därför har stödteamet i kommunen tagit fram en handlingsplan hur lärare kan arbeta med elevers språkutveckling från förskoleklass och framåt. I enkäten framkommer det att det i handlingsplanen finns en rekommendation om att använda Bornholmsmodellen (Lundberg 2008) för effektiv träning av den språkliga medvetenheten.

Vid våra observationer skiljde sig arbetssätten åt i de två förskoleklasserna beträffande hur läraren samspelade med barnen i undervisningssituationen. Den ena läraren gick runt hos eleverna och stöttade dem i sitt skolarbete, medan den andra läraren satt vid sitt skrivbord och barnen fick komma fram till skrivbordet för att få hjälp.

Likheten avseende på arbetssätten i de båda klasserna i årskurs 1 är att de arbetar med inläring av en bokstav i veckan. Årskurs 1 och 2 i båda skolorna använder sig av en syntetisk

Anna Lundin
Pernilla Yderbo

metod där fokus ligger på bokstavens form och bokstavens ljud. Årskurs 1 i båda skolorna använder sig av arbetsblad som lärarna själva har gjort med fokus på bokstavsinläring med den aktuella bokstaven för veckan. Årskurs 1-2 på skola 2 använder sig av ett material som heter *Den magiska kulan* (Felth Sjölund m.fl 2011) och årskurs 1-3 i skola 1 använder sig av ett material som heter *Vi läser* (Bolldén & Dalmo 1994). Båda materialen innehåller en arbetsbok och en läsebok. Materialen har fokus på läsförståelse, språkförståelse och bokstavsinläring. I läseboken kan läraren läsa ett stycke och ta ut ord som barnen sedan skall försöka förklara innebörden av. Under våra observationer kunde vi även se att materialet var anpassat efter elevernas olika kunskapsnivåer då läseböckerna följde en viss ordning med olika svårighetsgrader på texterna.

Under våra observationer i de båda skolornas årskurs 1-3 uppmärksammade vi att det finns tekniska hjälpmedel i form av datorer och Daisy-spelare. På båda skolorna fanns även tillgång till Ipad. Daisy-spelaren är ett tekniskt hjälpmedel som eleven som kan använda för att lyssna på böcker och på de läromedel som används i undervisningen. I enkäterna framkom det att elevhälsan installerar pedagogiska program som kan vara till hjälp för alla elevers språkutveckling.

Vid läsundervisning i årskurs 2 och 3 i skola 1 och årskurs 3 i skola 2 har barnen tyst läsning. Med det menas att eleverna läser en bänkbok som de valt själva. När vi observerade satt eleverna i dessa årskurser och läste tyst för sig själva som start på dagen. Den tysta läsningen är enligt lärarna återkommande varje dag. Under observationer i årskurs 1 och 2 på båda skolorna, upptäckte vi att elevernas material i årskurs 1 och 2 skilde sig vid läs- och skrivundervisningen i de båda skolorna. Till exempel hade eleverna olika läseböcker med olika svårighetsgrad anpassade efter barnens individuella läsförmåga. Detta var återkommande i alla årskurser på båda skolorna.

Båda lärarna i årskurs 1 använder sig av läsinlärningsmetoder som de själva känner sig trygga med. Alla åtta lärarna anser att de använder den metod som de tycker fungerar bäst för dem själva i förhållande till målen i Lgr11. Kommunens gemensamma metod kallas *Att skriva sig till läsning* (Trageton 2005). Den tillämpas av årskurs 2 och 3 i båda skolorna, men i årskurs 1 används den bara i skola 1. *Att skriva sig till läsning* (Trageton 2005) går ut på att eleverna får arbeta parvis med skrivning och läsning, vilket uppmuntrar till diskussion och dialog kring det skrivna. Trageton menar att lärarens roll i denna metod blir, istället för att bedriva ren undervisning i klassrummet att motivera eleverna till egen reflektion och tänkande kring sin egen skriv- och läsinlärningsprocess (Trageton 2005, s.9).

4.2 Klassrumsmiljö

Förskoleklasserna på båda skolorna delar sitt klassrum med fritidshemmet, vilket gör att rummet har mycket material, som till exempel leksaker, spel, byggmaterial, pynt och pyssel. Det sitter mycket alster uppe på väggarna och det står mycket material i bokhyllorna. Allt material i båda skolorna finns dock lättillgängligt så barnen kan hämta det själva.

När vi observerade i förskoleklassen på skola 1 satt läraren vid sitt skrivbord och barnen fick komma till läraren för att få hjälp, medan i förskoleklassen på skola 2, gick läraren runt bland borden och tittade om barnen behövde stöd och hjälp. I våra observationer kunde vi även se att några barn hade svårt att sitta stilla på sin stol under en längre stund. Barnen som hade svårt att sitta stilla, reste sig och gick runt i klassrummet innan de satte sig ner igen. Samma barn pratade ofta rakt ut och rörde sig runt på stolen den mesta av tiden. Några av barnen som inte kunde hålla fokus på läraren, kunde också ligga på bänken eller avbryta lärarens genomgång, samtidigt som de rörde sig på stolen hela tiden. Läraren försökte gång på gång att få eleverna att lyssna på genomgången och sitta stilla på stolen. Läraren gjorde detta genom att öka röststyrkan för att göra sig hörd och visa att det inte var okej att inte lyssna på läraren.

Klassrummen i årskurs 1-3 på skola 2 och årskurs 1 på skola 1 har begränsat med alster på väggarna. I årskurs 1-3 i skola 2 sitter det endast ett alfabet och en siffermask på väggen. (En siffermask är en bild på en mask som är målad på papper och som innehåller siffrorna 0-9). Framme på tavlan är det bara ett dagsschema som sitter uppe och namnet på veckans klassvärd. (En klassvärd har ansvar för att till exempel torka borden i matsalen när barnen har ätit klart och för att dela ut papper i klassrummet).

4.3 Tillvägagångssätt vid läs- och skrivsvårighet

I båda skolorna meddelar lärarna i förskoleklassen mottagande lärare i årskurs 1 om de misstänker läs- och skrivsvårigheter hos ett barn. När man misstänker att en elev har läs- och skrivsvårigheter har båda skolorna årskurs 1-3 samma rutin för detta. Läraren kontaktar specialpedagogen på skolan för att hon skall göra tester på eleven, och testerna omfattar språkförståelse, bokstavsljud och bokstavskänedom. Sedan kontaktas föräldrar och elevhälsan för att ha ett möte tillsammans för att kartlägga problematiken samt utveckla ett åtgärdsprogram med de insatser och stöd som eleven behöver för sin vidare utveckling.

Av enkäterna framgår att lärarna på båda skolorna får handledning av en på skolan anställd specialpedagog med arbetet kring eleven. Specialpedagogen ger råd kring hur arbetet med

eleven kan fortskrida för att gynna elevens utveckling. Skolan ser sedan till att eleven får tillgång till de hjälpmedel som eleven behöver. Dessa hjälpmedel kan vara Daisy-spelare eller tillgång till dator med pedagogiska program. Med en Daisy-spelare kan eleverna lyssna på läromedlet eller boken istället för att läsa dessa.

Under det pågående arbetet med eleven gör specialpedagogen en bedömning om det ska skickas en ansökan om vidare utredning av läs- och skrivsvårigheter. Vi intervjuade därför en person från elevhälsan om arbetsgången kring en ansökan som kommer till dem. I det första skedet har skolan tagit kontakt med elevens föräldrar och rektorn på skolan och informerat om elevens situation, därefter tas ett gemensamt beslut om ansökan ska skickas till elevhälsan. Tillsammans med ansökan ska det bifogas en pedagogisk kartläggning, en redogörelse för hörsel- och syntest och ett åtgärdsprogram. Specialpedagogerna granskar ansökan. Därefter sätts eleven upp på en väntelista för att få komma till elevhälsan för en utredning. Därefter tas kontakt med elevens föräldrar och man har en intervju med föräldrarna kring hemsituationen. Det tas även en kontakt med elevens mentor samt med specialpedagogen på skolan. Elevhälsan kallar sedan elev, föräldrar och mentor till en utredning. På elevhälsan utförs grundligare tester av elevens språkliga medvetenhet och läs- och skrivförmåga. När man gjort alla tester och inhämtat all information som behövs, analyseras allt noga innan man ger eleven en eventuell diagnos. När en diagnos har fastställts, sker en delgivning. Delgivningen ges i första hand till föräldrarna och sedan till skolan. Därefter sätter skolan in de resurser och stöd som eleven behöver. En uppföljning mellan elevhälsan och skolan sker efter 3-4 månader. Elevhälsan följer eleven så länge som det behövs genom grundskolan, som senast till gymnasieskolan. Där går eleven över till andra ramar och andra åtgärder sätts in.

4.2 Sammanfattning av resultat

Resultatet visar att de båda skolorna använder i stort sett lika material och metoder för läs- och skrivundervisning. I förskoleklasserna skiljer sig dock materialet en aning på så sätt att förskoleklassen i skola 1 inte använder materialet Bornholmsmodellen (Lundberg 2008) vilket kommunens handlingsplan rekommenderar. Båda förskoleklasserna delar lokaler med fritidshemmet, vilket gjorde att det fanns mycket saker i rummen. En likhet i båda skolorna, i alla årskurserna, är att lärarna använder en metod och ett material som lärarna själva säger att de känner sig trygga med. En annan likhet mellan de båda skolorna, är att alla lärarna följer handledningen från elevhälsan och anpassar material och arbetsätt efter varje elevs behov. Arbetsgången och utredningen kring elever med läs- och skrivsvårigheter är densamma på

båda skolorna och i alla årskurserna. Arbetsgången för ansökan om utredning av läs- och skrivsvårigheter är densamma eftersom kommunen är kopplad till samma elevhälsa.

5. Diskussion

I följande avsnitt skall vi diskutera vårt resultat i förhållande till tidigare forskning inom området läs- och skrivundervisning och läs- och skrivsvårigheter.

5.1 Material och arbetsätt

I det här avsnittet diskuteras undersökningens resultat avseende material och arbetsätt jämfört med tidigare forskning. Lundberg (2008 s.6) beskriver att Bornholmsmodellen är ett pedagogiskt material där barn genom språklekar tillägnar sig goda förutsättningar för en framtida läsinlärning. Vi tycker Bornholmsmodellen är en bra metod för läsinlärning av det vi har sett och håller fullständigt med om det Lundberg skriver. Vi tycker att det är en bra metod för den är lätt att följa som lärare, och eleverna lär sig språket, steg för steg. När det gäller arbetsmaterial, blev vi förvånade över att bara den ena förskoleklassen i kommunen använde sig av materialet Bornholmsmodellen (Lundberg 2008). Vi vet att kommunen köpt in materialet till förskolor och förskoleklasser för att det har visat sig vara ett bra material som ger ett bra resultat. Kommunens val av materialet Bornholmsmodellen styrks i Myrbergs(2001, s.11) forskningsöversikt om hur lärare kan förebygga och möta barn som har läs- och skrivsvårigheter. Lärarna som svarade på enkäterna, berättade att kommunen valt att använda sig av materialet Bornholmsmodellen (Lundberg 2008) för att tester i förskoleklassen visat ett positivt resultat och att lärarna i årskurs 1 säger att barnen som arbetat med Bornholmsmodellen i förskoleklassen, har lättare att lära sig läsa och skriva när de börjar årskurs 1. Bornholmsmodellen (Lundberg 2008) ger en språklig medvetenhet. Enkäterna visar att kommunens stödteam har tagit fram en handlingsplan i enlighet med Skolverkets rekommendation om åtgärdsprogram. Där finns en rekommendation att använda Bornholmsmodellen (Lundberg 2008) för utvecklande av elevers språkliga medvetenhet i förskoleklass. Handlingsplanen är endast en rekommendation, vilket enligt vår mening öppnar för en fri tolkning av vilket material som kan användas i undervisningen.

Vår åsikt är att lärarna bör följa rekommendationen som stödteamet har angett i kommunens handlingsplan, eftersom att det ger en eleverna en likvärdig utbildning vilket vi kan stödja i Skolverkets allmänna råd om åtgärdsprogram för elever i behov av särskilt stöd där det finns rekommendationer om hur alla som arbetar i skolan kan uppfylla de krav som ställs enligt

Anna Lundin
Pernilla Yderbo

skollagen på elevers rätt till en likvärdig utbildning (Skolverket 2013 s.6). I enkäterna framkommer det även att lärarna i båda skolorna använder de läs- och skrivmetoder och det material som de känner att de har kunskap i. Vi tolkar det som att läraren i förskoleklassen i skola 1 också använder ett material som läraren har kunskap om och som fungerar väl i lärarens undervisning.

Vår slutsats är att det finns både för- och nackdelar med att använda båda materialen samtidigt. En fördel kan vara att Bornholmsmodellen (Lundberg 2008) har fler små steg i ett område, medan Trulle (Bryntse & Palmkvist 2009) har mer övergripande områden. Med fler små steg menar vi att Bornholmsmodellen har flera övningar i samma område i språklekarna. Då kan det vara bra att arbeta med båda materialen eftersom de kan komplettera varandra. En nackdel kan vara samma sak som fördelen, att det blir mycket upprepning för barnen. Det kan kännas enformigt ibland, tror vi. Det finns forskare som är kritiska till Bornholmsmodellen, exempelvis Eriksen Hagtvet (1990). Hon menar att språkmedvetenhet och bokstavsinläring sker i ett för tidigt stadium i barns språkutveckling. Hon skriver att pedagoger borde arbeta utifrån ett helhetsperspektiv på språkutveckling där man istället stärker barnens användande av tal i kommunikation med sin omgivning. Att arbeta med Bornholmsmodellen, menar lärarna som svarat på enkäterna, underlättar för barnens framtida läsinläring. I förskoleklassen sker inläringen genom språklekar som är hämtat ur Bornholmsmodellen (Lundberg 2008).

En tydlig likhet för alla skolorna i årskurs 1-3 är att lärarna använder materialet ”Att skriva sig till läsning”. Trageton (2005, s.9) menar att lärarens roll i denna metod blir att, istället för att bedriva ren undervisning i klassrummet, motivera eleverna till egen reflektion och tänkande kring sin egen skriv- och läsinlärningsprocess. Vi anser att det är en bra metod för all inläring. Undervisningen handlar om att motivera sina elever till inläring, oavsett vilket ämne man arbetar med. Om inte eleverna är motiverade, sker ingen direkt inläring. I våra observationer upplevde vi att lärarna motiverade sina elever genom sin undervisning. Vi såg att eleverna var motiverade och engagerade genom att de lyssnade uppmärksamt, ställde frågor under undervisningens gång och hade fokus riktat mot läraren.

Årskurs 1 och 2 i båda skolorna tränar bokstavens form och funktion, en bokstav i taget. Det var en tydlig likhet mellan skolorna. Detta anser vi är ett bra arbetssätt då eleverna får kunskap på djupet runt en bokstav istället för att få lite kunskap om flera bokstäver på en gång. På det här sättet anser vi att barnen får en djupare kunskap om bokstaven som tränas. Detta stöds av Arnqvist (1993 s.66) som menar att det är viktigt att barnen lär sig språkets

form och funktion tidigt. Språkets form och funktion innebär att barnen vet hur de använder språket, både muntligt och skriftligt, men även hur språket ser ut i skrift. Lundberg (2008 s.9) anser också att barnet måste ha förståelse för hur språket är uppbyggt av skrivna tecken för att lära sig att läsa. Bidragande orsaker till läs- och skrivsvårigheter, menar Björk & Liberg (2010 s.143) kan vara att inlärningsmiljön inte är anpassad till elevens behov och enformiga inlärningsmetoder. Alltså att läraren använder sig av samma inlärningsmetod hela tiden, att det blir enformigt för eleverna.

Observationerna visade även att det fanns olika tekniska hjälpmedel på skolorna, som eleverna kunde använda i sitt arbete. De tekniska hjälpmedlen bestod av datorer, Daisy-spelare och I pads. Vi anser att det är bra med tekniska hjälpmedel i undervisningen för att underlätta för eleven med svårigheter eftersom det finns pedagogiska program som är särskilt framtagna för elever i behov av särskilt stöd. Detta stöds av Björk & Liberg(2010, s.19) som menar att det är viktigt för alla elever att lära sig använda en dator, för att det är ett bra redskap i inläringen som stimulerar barnen till lärande. I Lgr 11 (s.13) står det att skolan ska ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola kan använda det svenska språket i tal och skrift på ett rikt och nyanserat sätt. Det talar för att det är viktigt med olika arbetssätt i klassrummen för att uppnå det som står i Lgr 11. Det innebär också att lärarna måste individanpassa till elevernas olika nivåer, precis så som lärarna har gjort i våra observationer.

5.2 Klassrumsmiljö

När det gäller klassrumsmiljön menar Fridolfsson (2008 s.67) att den är viktig för läs- och skrivinläring. Det bör finnas tillgång till papper, pennor och annat som främjar inläringen. På skolorna fanns det riklig tillgång till det material som barnen arbetade med. En fundering som dök upp när vi diskuterade hur klassrummet såg ut, var om materialet på väggarna och i klassrummet, upplevs som rörigt och kaotiskt för barnen och om det påverkar inläringen hos barnen. Vi vet att många barn kan störas av för många intryck på en och samma gång. I årskurserna 1-3 på skolorna var det inte alls så mycket alster uppe på väggarna. Vi upplevde det mycket lugnare för ögat när man skulle arbeta. I fick intrycket av att förskoleklasserna hade mycket alster uppe på väggarna för att visa upp vad de hade gjort i klassen.

En annan viktig sak som vi har diskuterat, är om det är en fördel att förskoleklassen och fritidshemmet delar lokaler och om detta kan vara en bidragande orsak till att klassrummen har mycket saker. En tanke är att tiden för eleverna i förskoleklassen blir rörig eftersom alla fritidshemmets saker står framme i lokalen även när det är tid för förskoleklass. En fördel med

Anna Lundin
Pernilla Yderbo

detta är dock att även förskoleklassen får ta del av pedagogiska spel och leksaker från fritidshemmet.

En skillnad vi kunde se när vi observerade i förskoleklassen på skola 1 var att läraren satt på samma plats i klassrummet under hela observationstillfället. Eleverna fick komma till läraren för att få hjälp, medan vi under observationen i förskoleklassen på skola 2 uppmärksammade att läraren rörde sig bland eleverna. I klassrummet på skola 1 var det mycket ljud och småprat bland eleverna och i skola 2 var det tyst och endast lite viskningar mellan eleverna. Våra tankar är att det gynnar barnen mer om man är engagerad som lärare och finns närvarande bland eleverna i undervisningssituationer. Detta stöds av Fridolfsson (2008 s.21) som menar att miljön har betydelse för barns språkinläring. Ett barn som stimuleras i sin språkutveckling i en miljö där det finns närvarande vuxna att samtala med utvecklar sin läsförmåga snabbare än ett barn som inte får samma möjlighet.

Detta tolkar vi som att det således blir lättare att upptäcka om barnen har en svårighet med något om man som lärare finns bland barnen och även Liberg bekräftar detta då hon menar att det är viktigt att eleverna har lärare som visar engagemang för deras intresse att skriva och läsa för att de skall ta till sig kunskapen (Liberg, 2010 s.228). Lärarens närvaro bland barnen kan vara ett uttryck för ett sådant engagemang.

Observationerna visade att lärarna individanpassade läs- och skrivundervisningen till varje elev. Detta bekräftar även enkäterna där lärarna svarat att läs- och skrivmaterialet är anpassat efter var eleverna befinner sig kunskapsmässigt. Vi tycker att det är viktigt att anpassa sin undervisning så det fungerar för alla barn oavsett svårighet och ålder. Om läraren inte anpassar efter varje individ, är det lätt att de barn som har svårt med inläringen slutar lyssna men även de barn som har det lätt med inläringen tröttnar, för att det blir för lätt för dem. Alla barn lär sig på olika sätt. Undervisningen bör alltså anpassas till barnens olika nivåer för att både utmana eleven som lär sig snabbt och ge eleven med svårigheter en möjlighet att följa med i undervisningen. Att individanpassa innebär att läraren använder material i olika svårighetsgrader för att utmana eleven till att nå högre kunskapsnivåer, vilket stöds av Carlström (2010 s.96), som påpekar att läraren skall tillgodose varje elevs behov och stimulera eleven för att stötta en bra inläring. I Lgr 11 (s.8) står det också att en likvärdig utbildning inte innebär att undervisningen ska utformas på samma sätt överallt eller att skolans resurser ska fördelas lika. Hänsyn ska tas till elevernas olika förutsättningar och behov. Därför kan undervisningen aldrig utformas lika för alla elever.

5.3 Läs- och skrivsvårigheter

Identifieringen av läs- och skrivsvårigheter sker för sent, tycker Myrberg (2001 s.57ff).

Författaren menar att det är för sent att sätta in åtgärder i t.ex. årskurs 3. Insatserna skall sättas in redan i årskurs 1. Vidare skriver han att man under åren har pratat om att neddragningar av resurser är en bidragande orsak till läs- och skrivsvårigheter. Fridolfsson (2008 s.19) skriver att forskningsrapporter visar på att vart fjärde till vart femte barn kommer att få läs- och skrivsvårigheter. Hon anser att läs- och skrivsvårigheter behöver upptäckas tidigt för att man skall kunna sätta in insatser i tid. Vi upplever inte att lärarna på de skolor vi har undersökt, utreder och sätter in resurser för sent. De utreder ett barn så fort det har visat sig en svårighet hos barnet vilket styrks i våra enkäter och i intervjun med specialpedagogen på elevhälsan. Lärarna tar mycket hjälp genom elevhälsa, specialpedagog och har en tät kontakt med föräldrar. Av intervjun kan vi dra slutsatsen att elevhälsans arbetsgång kring en utredning är fullständig och noggrann, för att inte missa en elev med en läs- och skrivsvårighet. I intervjun framkommer också att elevhälsan följer eleverna under lång tid i grundskolan vilket vi anser är bra.

Eleverna har tillgång till hjälpmedel i form av Daisy-spelare och datorer i klassrummet.

Lärarna som vi observerade använder resurserna väl i klassrummen till de elever som behöver arbeta med de tekniska hjälpmedlen. Vi anser att ett tekniskt hjälpmedel som datorer är bra att använda som ett verktyg för de barn som behöver extra stöd, men även för andra elever. Detta skriver även Trageton (2005 s.9), som anser att barn idag lär sig skriva innan de lär sig att läsa och att datorn är ett användbart redskap i lärandet. Även Björk och Liberg (2010, s.19) anser att det är viktigt för alla elever att lära sig använda en dator, eftersom det är ett bra redskap i inläringen som stimulerar barnen till lärande.

För att förebygga läs- och skrivsvårigheter menar Häggström (2003 s. 244) att man skall leka in språket på ett lustfyllt sätt vilket även Eriksen Hagtvet poängterar. Man ska leka fram språket istället för att fokusera på bokstäver och skrift, då det är i leken som barn utvecklar intressen och motivation för lärandet (Eriksen Hagtvet, 1990 s.142). Vi anser att lärarna på både skola 1 och 2 var skickliga på detta i sina förskoleklasser. De använde sig av material som till exempel Bornholmsmodellen (Lundberg 2008) och Trulle (Bryntse & Palmkvist 2009), som båda leker in den språkliga medvetenheten. Däremot har vi intryck av att det inte var ett lika lustfyllt undervisningssätt i årskurs 2 och 3. Varför kan det inte ske på ett lika lustfyllt sätt i dessa årskurser som i förskoleklassen? En tänkbar förklaring är att arbetet är

mer fokuserat på den kunskap som *skall* uppnås i enlighet med målen i Lgr11, än att lärarna fokuserar på *hur* eleverna skall lära sig.

Vidare menar vi att skolorna i den här kommunen är skickliga på att skapa ett tydligt åtgärdsprogram för de elever som behöver det. Det finns tydliga riktlinjer för hur en utredning av läs- och skrivsvårigheter skall gå till och vilka åtgärder som skall sättas in kring eleven. Carlström (2010 s.99) skriver att det skall finnas ett åtgärdsprogram som tydligt beskriver hur man skall arbeta vidare med elevens utveckling av läs- och skrivförmågan. Det skall också stå skrivet vem som har ansvar för vilket mål i åtgärdsprogrammet. Efter att man har gjort ett åtgärdsprogram skall elevens skolsituation planeras noga. Det fick vi ett tydligt svar på av specialpedagogen där vi fick en redogörelse för elevhälsans arbetsgång. Vi anser att det är en noggrann och tydlig arbetsgång kring elever som har läs- och skrivsvårigheter.

6. Avslutning

När det gäller våra tre forskningsfrågor kunde vi dra följande slutsatser:

- Gällande läs- och skrivinlärning kunde vi se både likheter och skillnader i arbetssätt och metodval. Lärarna använder olika material, men liknande arbetssätt i läs- och skrivundervisningen.
- Alla lärarna som vi skickat enkäter till använder sig av metoder som de känner sig trygga med och har god kunskap kring.
- Lärarna använder sig av både syntetiska och analytiska förhållningssätt genom att välja metoder som *Bornholmsmodellen* (Lundberg, 2008) och ”Att skriva sig till läsning” (Trageton, 2005).
- När man utreder ett barn som misstänks ha läs- och skrivsvårigheter, använder lärarna på dessa två skolor i årskurs 1-3 samma tillvägagångssätt. De tar kontakt med specialpedagog på skolan och eventuellt startar en utredning via samma elevhälsa i kommunen.
- När det gäller en elev i förskoleklass startas ingen utredning, utan informationen om en elev som misstänks få svårighet med läs- och skrivinlärningen, lämnas över till mottagande klasslärare i årskurs 1, som vidare uppmärksammar en eventuell svårighet hos den eleven.
- Insatserna som sätts in för elever med läs- och skrivsvårigheter är också desamma på båda skolorna.

- Det skrivs ett åtgärdsprogram, sätts in tekniska hjälpmedel och ges handledning till ansvarande lärare hur läraren skall arbeta vidare med eleven som har läs- och skrivsvårighet.
- En slutsats är att det inte skiljde sig så mycket övergripande på de båda skolorna kring det som vi ville undersöka.
- Det som kunde skilja sig var enbart materialet, men arbetssättet var i stort sett detsamma.

Om vi skulle undersöka vidare i detta ämne, kunde vi undersöka hur den fysiska miljön påverkar inlärningen hos barnen. En annan sak som skulle vara intressant att undersöka, är om arbetssätten skiljer sig åt mellan en kommunal skola och en friskola i samma kommun.

6.1 Metoddiskussion

I denna studie har vi i vår undersökningsmetod valt att använda oss av enkäter, observationer samt en telefonintervju för att ta reda på hur lärare arbetar med läs- och skrivundervisning samt hur arbetsgången ser ut när det finns misstanke om att en elev har läs- och skrivsvårigheter. Vi anser att enkäter var en bra undersökningsmetod för att nå ut till fler informanter och därmed få ett större underlag för vår studie.

Att använda tre olika metoder för undersökningen har varit ett bra sätt att samla in information till vår undersökning, då vi med våra observationer har kunnat styrka informanternas enkätsvar för ett mer trovärdigt resultat. Vi är medvetna om att vi med intervjuer hade kunnat ställa följdfrågor till våra informanternas enkätsvar för att få mer uttömmande svar och därmed också få svar på vissa frågor som uppstod hos oss själva när vi analyserade vårt insamlade material. Under arbetets gång kontaktade vi därför lärarna som svarat på enkäterna för att ställa några följdfrågor. Genom detta arbetssätt berikades datainsamlingen.

Telefonintervjun var ett bra sätt att samla information på därför att vi kunde få ett längre samtal med informanten via telefonen då det inte fanns utrymme för en besöksintervju. En annan aspekt som vi har diskuterat kring i vårt val av metod är att mer tid hade gett oss möjlighet att göra fler observationer i de olika klassrummen. Vi hade på det viset kunnat få en större uppfattning av hur läs- och skrivundervisningen går till.

Vi tycker att trovärdigheten i denna studie ligger i att vi dels har gjort observationer samt bearbetat vårt insamlade material tillsammans. På så vis har vi kunnat se på den insamlade

Anna Lundin
Pernilla Yderbo

informationen på olika sätt, från olika synvinklar, vilket har skapat diskussioner om resultatet och vi har kommit fram till gemensamma slutsatser.

Litteraturlista

Anmarkrud, Q. (2008) Skickliga lärares läsundervisning – med fokus på läsförståelse i Bråten, I (red) (2008) *Läsförståelse i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur.

Arnqvist, A. (1993) *Barns språkutveckling*. Malmö: Studentlitteratur.

Bjar, L. & Liberg, C. (red) (2010) *Barn utvecklar sitt språk*. Lund: Studentlitteratur.

Björk, M. & Liberg, C. (2010) *Vägar in i skriftspråket – tillsammans och på egen hand*. Stockholm: Natur & kultur.

Bolldén, K. & Dalmo, M-A. (1994) *Vi läser*. Trångsund: Almqvist & Wiksell Förlag.

Bråten, I. (red) (2008) *Läsförståelse i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur.

Bryntse, A-M. & Palmkvist, A. (2009) *Trulle*. Malmö: Gleerups.

Carlström, M. (2010) Pedagogisk utredning vid läs- och skrivsvårigheter. i Ericson, B. (red) (2010) *Utredning av läs- och skrivsvårigheter*. Lund: Studentlitteratur.

Elbro, C. (2004) *Läsning och läsundervisning*. Stockholm: Liber.

Eriksen – Hagtvet, B. (1990) *Skriftspråsutveckling genom lek – hur skriftspråket kan stimuleras i förskoleåldern*. Stockholm: Natur & Kultur.

Eriksson - Zetterquist, U. & Ahrne, G. (2011) Intervjuer. i Ahrne, G. & Svensson, P. (red) (2011) *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber.

Felth-Sjölund, I., Hed-Andersson, P., Lundberg, I. & Wänblad, M. (2011) *Den magiska kulan*. Stockholm: Natur & Kultur.

Fridolfsson, I. (2008) *Grunderna i läs- och skrivinlärning*. Lund: Studentlitteratur.

Häggström, I. (2010) Elever med läs- och skrivsvårigheter/dyslexi. i Bjar, L. & Liberg, C. (red) (2010) *Barn utvecklar sitt språk*. Lund: Studentlitteratur.

Lgr11 – läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet(2011). Stockholm: Skolverket.

Liberg, C. (2007) *Att läsa och skriva – forskning och beprövad erfarenhet*. Stockholm: Liber.

Lundberg, I. (2008) *Bornholmsmodellen – vägen till läsning. Språklekar i förskoleklass*. Stockholm: Natur och kultur.

Anna Lundin
Pernilla Yderbo

Lundberg, I. & Herrlin, K. (2009) *God läsutveckling – kartläggningar och övningar*. Stockholm: Natur & kultur.

Längsjö, E. & Nilsson, I. (2005) *Att möta och erövra skriftspråket*. Lund: Studentlitteratur.

Myrberg, M. (2001) *Att förebygga och möta läs- och skrivsvårigheter*. www.skolverket.se

Skolverket (2012) Rapport 381. PIRLS 2011 - *Läsförmågan hos svenska elever i årskurs 4 i ett internationellt perspektiv*. www.skolverket.se

Skolverket (2013) *Arbetet med åtgärdsprogram för elever i behov av särskilt stöd*. www.skolverket.se

Stensmo, C. (2008) *Ledarskap i klassrummet*. Lund: Studentlitteratur.

Stukát, S. (2011) *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Strandberg, L. (2006) *Lev Vygotskij i praktiken – bland plugghästar och fusklappar*. Stockholm: Norstedts.

Svensson, A-K. (2005) *Språkglädje*. Lund: Studentlitteratur.

Tragetorn, A. (2005) *Att skriva sig till läsning: IKT i förskoleklass och skola*. Stockholm: Liber.

Bilaga 1 Information om undersökning till vårt examensarbete

Vår undersökning handlar om att kartlägga arbetssätt i kommunala skolor och friskolor kring läs- och skrivinlärning och hur man utreder läs- och skrivsvårigheter. Vi har skickat ut denna enkätundersökning till lärare i år F-3 i er kommun för att ta reda på hur arbetet ser ut i praktiken.

Du tillfrågas härmed om deltagande i denna undersökning.

Vi heter Anna Lundin och Pernilla Yderbo, vi är två studenter från Mälardalens högskola som nu läser vår sista termin på lärarutbildningen och ska skriva vårt examensarbete. Vår inriktning är språk och språkutveckling och vi har under vår utbildning särskilt intresserat oss för läs- och skrivinlärning och hur man utreder läs- och skrivsvårigheter. Anledningen till att vi har valt detta är den pågående debatten kring elevers sjunkande läsförmåga.

Undersökningen är vårt underlag till examensarbetet därför är det viktigt för oss att undersökningen genomförs så att vi får en bra grund att utgå ifrån.

Vi har valt ut fyra skolor i kommunen där lärare i svenskämnet i årskurs F-3 ombeds att delta. Vår önskan är att ni lärare som fått förfrågan om att delta väljer att delta så att vi kan få ett bra underlag till vår undersökning. Enkäten är en svarsenkät med fem frågor där fokus ligger på läs- och skrivinlärning där du själv väljer hur mycket du vill skriva. Den kräver inte så mycket tidsåtgång men det är av stor vikt för oss att den besvaras så utförligt som möjligt. Vi skulle vara tacksamma om ni kunde lämna ert svar på frågorna **senast 20/10 2013** för att vi ska hinna sammanställa och skriva vårt examensarbete. Informationen vi får från er lärare är anonym och den kommer endast att läsas och sammanställas av oss studenter och berörda på Mälardalens högskola. Informationen kommer att sparas under tiden vi sammanställer vårt examensarbete under hösten. Sedan kommer det insamlade materialet att makuleras men sammanställningen kommer att finnas kvar i examensarbetet. Ditt deltagande i undersökningen är helt frivilligt. Du har rätten att när som helst avbryta ditt deltagande utan närmare motivering och utan några negativa konsekvenser för dig. Undersökningen kommer att presenteras i form av en uppsats vid Mälardalens högskola som i sin slutversion läggs ut på databasen Diva.

Pernilla Yderbo pyo08001@student.mdh.se telefon: 076-1911045

Anna Lundin aln10003@student.mdh.se telefon: 070-4058063

Handledare: Karin Sheikhi karin.sheikhi@mdh.se

Med vänlig hälsning

Pernilla Yderbo

Anna Lundin

/ Katrineholm

Bilaga 2 Enkätfrågor

1. Hur arbetar du med läs- och skrivinläring med eleverna? Följer du någon särskild metod, iså fall vilken?
2. Vilket läromedel använder du vid läs- och skrivinläring?
3. Hur utreder skolan om läraren misstänker att en elev har läs- och skrivsvårigheter? Försök att beskriva utredningsprocessen.
4. Hur arbetar du/ni vidare med en elev som har fått diagnos läs- och skrivsvårigheter?
5. Får du som lärare någon hjälp med arbetet kring eleverna som har läs- och skrivsvårigheter?

Vi skulle vara tacksamma om ni ville svara på frågorna i ett Worddokument som ni sedan mejlar tillbaka till oss. Vi vill också be er att skriva ert telefonnummer för att vi ska kunna ringa upp er för ev. uppföljning. Tack så mycket för er medverkan!

Bilaga 3 Intervjufrågor

1. Hur bearbetar ni en ansökan som kommer in kring en elev med misstänkt läs- och skrivsvårighet?
2. Sätts det in en resurs för en elev med diagnos läs- och skrivsvårigheter?
3. Tillhandahåller ni på elevhälsan stödmaterial och hjälpmedel till skolan?

Bilaga 4 Observationsfrågor

1. Hur ser klassrumsmiljön ut?
2. Hur arbetar läraren i klassrummet?

Bilaga 5 Följdfrågor till enkät

1. Använder du Bornholmsmodellen i din undervisning?
2. Om inte, varför har du valt ett annat material?